

หัวข้อวิจัย การศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับชื่อลายผ้าไหมในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
 ผู้วิจัย นางสาวกาญจนา คำผา
 หน่วยงาน โปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 ปีที่ทำวิจัยเสร็จ 2558

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพื่อศึกษาที่มาและประเภทของลายผ้าไหมในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา และวิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้านที่มีความเกี่ยวข้องกับชื่อลายผ้าไหม อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมาในด้านภาพสะท้อนจากวรรณกรรม โดยเฉพาะวรรณกรรมพื้นบ้านที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ และมีความเกี่ยวข้องกับชื่อลายผ้าไหม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกวิทยากรผู้ให้ข้อมูล จำนวน 13 คน ที่ประกอบอาชีพในการทอผ้าไหม อายุ 40 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ 3 ตำบล คือ ตำบลตะคุ ตำบลเมืองปัก และตำบลธงชัยเหนือ รวมระยะเวลา 6 เดือน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ และตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้การทดสอบแบบสามเส้า

ผลการศึกษาวิจัยพบว่าลายผ้าไหม มีที่มาจาก 2 วิธี ได้แก่

1) การได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ของครอบครัวและสังคมในชุมชน ชาวบ้านที่ทอผ้าส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทอผ้าไหมอยู่ก่อนแล้ว ได้เห็นการทอผ้ามาตั้งแต่เด็ก และเมื่อเติบโตขึ้นจึงได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการสร้างลวดลายของผ้าไหมของชาวปักธงชัยนั้นเกิดจากปัจจัยหลัก 2 ประการคือ 1) ทอตามคำสั่งซื้อของนายจ้าง 2) ทอตามความคิด ความสนใจและตามจินตนาการของตนเอง มีลายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ลายพื้นทางกระรอก ลายพญานาค ลายข้าวหลามตัด ลายตะขอ หรือ ตะเกาะ ลายตะแกรง ลายกรง ลายกระจับ ลายต้นสน ต่อมามีการประยุกต์ลายผ้าไหมจากลายเดิม ได้แก่ ลายพญานาค นำไปประยุกต์เป็นลายนาคกระหนก ลายข้าวหลามตัด นำไปประยุกต์เป็นลายไฟ ลายข้าวหลามตัดเล็ก ข้าวหลามตัดใหญ่ ลายตะขอหรือตะเกาะ นำไปประยุกต์เป็นลายตะขอใหญ่ ลายตะขอเล็ก ลายตะขอเบ็ด ลายกรง นำไปประยุกต์เป็น ลายกรงใหญ่ ลายกรงเล็ก ลายกรงคู่ ลายกรงตะขอ ลายกรงหันหลัง ลายกรงกระจับ ลายกระจับ นำไปประยุกต์เป็น ลายกระจับพวง ลายกระจับหว่าน ลายกระจับพัด ลายต้นสน นำไปประยุกต์เป็น ลายสนใหญ่ ลายสนเล็ก

2) การคิดค้นลายผ้าขึ้นมาใหม่ ลายต่างๆนี้ ล้วนแต่เป็นลวดลายที่เกิดจากการสังเกตธรรมชาติ แวดล้อมตามธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และการเกิดจินตนาการฉับพลัน เพื่อนำมาเป็นต้นแบบลายผ้า การติดตามข่าวสารบ้านเมือง รวมถึงการได้รับแรงบันดาลใจจากสื่อประเภทต่างๆด้วย ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฯลฯ จุดประสงค์ในการทอคือ ผู้ทอต้องการสร้างอัตลักษณ์ให้แก่ตนเอง สร้างชื่อเสียงในการส่งเข้าประกวดแข่งขัน ดึงดูดความสนใจลูกค้า และเพิ่มมูลค่าให้กับผ้าไหม

มีลวดลายต่างๆ คือ ลายดาว ลายดาวแห ลายต้นสนเล็ก ลายดอกบัวตอง ลายสับประรด ลายดอกกุหลาบ ลายดอกหญ้า ลายไผ่ ลายเม็ดพริก ลายม้าลาย ลายผีเสื้อ ลายหัวเสือ ลายนกแก้ว ลายอกเต่าปิดป้อง ลายเรือ ลายลุย ลายลือก ต่อมามีการประยุกต์ลายผ้าใหม่จากลายเดิม ได้แก่ ลายดาว ที่ถูกนำไปประยุกต์เป็น ลายดาวกระจาย ลายดาวหล่น ลายดาว 5 ลายดาว 9

ส่วนการศึกษาประเภทของลายผ้า ผลการศึกษาพบว่า อาจแบ่งประเภทของลายผ้าใหม่ตามแหล่งที่มาหรือชนิดของลาย ได้แก่ 1) ลายเกี่ยวกับสัตว์ 7 ชนิด จำนวน 8 ลาย 2) ลายเกี่ยวกับพืช 9 ชนิด จำนวน 13 ลาย 3) ลายเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ 12 ชนิด จำนวน 20 ลาย 4) ลายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ 1 ชนิด จำนวน 4 ลาย 5) ลายอื่นๆ เป็นลวดลายที่ผู้ทอคิดค้นขึ้นมาเองเพื่อให้เกิดความแปลกแตกต่างจากผู้อื่น จำนวน 3 ลาย

ด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของชื่อลายผ้าใหม่กับวรรณกรรมพื้นบ้าน ผลการศึกษาพบว่า ชื่อลายผ้าใหม่มีความสัมพันธ์กับวรรณกรรมพื้นบ้านประเภทเรื่องเล่า ผู้ทอเป็นผู้เล่าเองว่าทอลายใด และตั้งชื่อลายว่าอย่างไร ไม่ได้จำมาจากคนอื่นแล้วมาเล่าต่อ ทอลายต่างๆ โดยใช้ข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน ทั้งที่กระทบโดยตรงในการสัมผัสด้วยประสาททั้ง 5 และการจินตนาการ มีจุดมุ่งหมายการทอผ้าใหม่เพื่อสนองต่อผู้บริโภคในภาคธุรกิจ ทั้งอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว หากจะมีการคิดค้นลวดลายแปลกใหม่แตกต่างออกไป ก็เพื่อการเพิ่มมูลค่าสินค้าเป็นหลัก

Topic : The study of local literature related to the name of silk cloth stripes in amphoe Pak Thong Chai Nakhon Ratchasima province.

Researcher : Miss Kanjana kampha

Department : Thai Program Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Finished Year : 2015

ABSTRACT

The research aims to study origins and types of textures on silk in Pak Thong Chai, Nakhon Ratchasima and aims to analyze folk literary works reflected by textures especially oral literary works related to naming of silk textures.

The methodology used in the research is in-depth 6-months interview from 13 informants. These informants are 40-years-old silk weavers in 3 districts: Takhu, Muang Pak and Tongchai Neau. The acquired information is analyzed by qualitative research method and the validity of the analysis is verified by triangulation test.

Results from the study reveals that silk textures have 2 origins:

First, silk textures are descended from ancestors through learning processes in family and society. Informants in this groups are originally silk weavers since their ancestors' period. In other words, these informants have experience on weaving since their childhood. Thus, they have acquired knowledge in both direct and indirect ways. For Pak Thong Chai people, silk texture creation is mainly caused by 2 factors. First, silk texture creation is made-to-order, Second, silk texture creation is inspired by their interest and imagination. Created textures' names are 'Peun Hang Karork', 'Phaya Nark', 'Khao Larm Tud' 'Takhor' (or 'Takoh), 'Takraeng' 'Krong', 'Krajab' and 'Tonson'. Some of these textures are applied and develop into new textures. 'Nak Kranok', is developed from 'Phaya Nark'. 'Pai'. 'Khao Larm Tud Lek' and 'Khao Larm Tud Yai' are developed from 'Khao Larm Tud'. 'Takhor Yai' 'Takhor Lek' 'Takhor Bed' are developed from 'Takhor' (or 'Takoh). 'Krong Yai' 'Krong Lek' 'Krong Khoo' 'Krong Khoo' 'Krong Takhor' 'Krong Hunlang' and 'Krong Krajab' are developed from Lai Krong'. 'Krajab Puang' 'Krajab Wan'

and 'Krajab Pad' are developed from 'Krajab'. 'Son Yai' and 'Son Lek' are developed from 'Ton Son'.

Second, silk textures are newly created. These are inspired by nature and man-made environments, imagination, and mass media. The main purpose of this creation is to increase creator's self-identity, to participate silk competition, to attract customers and to increase silk value. Silk textures' names in this groups are 'Dao' 'Dang Hae' 'Ton Son Lek' 'Dok Bua Tong' 'Supparot' 'Dok Kulab' 'Dok Ya' 'Pai' 'Met Prik' 'Maa Lai' 'Phii Seau' 'Hua Seau' 'Nok Kaew' 'Ok Tao Pitpong' 'Reau' 'Lui' and 'Lok'. Among these textures, 'Dao' is the only texture which are applied and develop to other new textures namely 'Dao Krajai' 'Dao Lon' 'Dao Haa' 'Dao Kao'

In terms of texture types, the study shows that texture can be categorized into 5 types by origin criterion: 8 animal textures from 7 kinds of animals, 13 plant textures from 9 kinds of plants, 20 appliance textures from 12 kinds of appliance, 4 phenomenon textures of 4 natural phenomena. Also, there are 3 textures that weavers themselves creates in order to create their own identity.

In terms of silk textures' name and local literary works, the study shows that silk textures' names are related to local literary works in narrative genre. Weavers are narrators who gives the textures' name. In other words, stories of textures' origin do not derive from any other narrator.